

V&VN i.s.m. NU'91

Hoe ga je om met het beroepsgeheim in contact met politie en justitie?

Handreiking voor verpleegkundigen en verzorgenden

Inhoud

	Pagina
Inleiding	1
Het beroepsgeheim	2
Beroepsgeheim geldt ook tegenover politie en justitie	2
Verschoningsrecht	2
Verschil burger-zorgverlener	2
Voorbeelden van situaties	4
Politie/justitie komt naar praktijk of instelling in het kader van opsporing	4
Politie en/of justitie wil gegevens in beslag nemen	6
Politie en/of justitie verzoekt om gegevens van de zorgvrager	7
Politie of justitie wil informatie over slachtoffer van ongeval	7
De zorgvrager misdraagt zich	8
De naasten van de zorgvrager misdragen zich	9
De zorgvrager heeft verdovende middelen bij zich	10
De zorgvrager heeft wapens en andere gevaarlijke voorwerpen bij zich	10
Je wordt als getuige opgeroepen	11
Als je zelf verdachte bent	11
Bronnen	13

Inleiding

Tijdens de uitoefening van je beroep kun je soms ook met politie en/of justitie te maken krijgen. Dat kan bijvoorbeeld zijn omdat politie of justitie van jou of van de arts of instelling, waarvoor je werkt, informatie over een zorgvrager wil krijgen. Het kan ook zijn dat er op je werkplek een dreigende situatie ontstaat. Je wilt graag hulp en je vraagt je af of je de politie mag bellen en wat je dan tegen de politie mag zeggen. Of je wordt mogelijk opgeroepen om voor de rechtbank te verschijnen in het kader van een strafzaak tegen een zorgvrager. Zo zijn er allerlei situaties waarbij je tijdens de uitoefening van je beroep met politie en/of justitie te maken zou kunnen krijgen. Of dat daadwerkelijk gebeurt, hangt ook af van waar je werkt en voor welke zorgvragers je zorgt. Als je op een spoedeisende hulp werkt, zul er misschien eerder en/of meer mee te maken krijgen dan wanneer je werkt in een verpleeghuis.

Deze handreiking heeft als doel om je handvatten te geven voor het omgaan met je beroepsgeheim in contact met politie en/of justitie. De handreiking gaat in op 'de regels' van het beroepsgeheim in contact met politie en/of justitie (voor algemene informatie over het beroepsgeheim zie Hoe ga je om met het beroepsgeheim?). Wat voor een gewone burger geldt in het contact met politie en/of justitie, geldt niet zonder meer voor jou. Voor jou als zorgverlener gelden specifieke regels. Daarnaast is er aandacht voor een aantal situaties die je tegen zou kunnen komen en voor wat je in die situatie kan of moet doen. In die situaties ben jij niet altijd de persoon, die contact met de politie zou moeten opnemen of van wie politie of justitie informatie wil. Vaak zal het gaan om de arts. Of het om jou gaat, zal afhangen van de vraag wat er precies gebeurt, bijvoorbeeld of jij zelf bedreigd wordt of een ander. Het hangt ook af van waar je werkt: werk je in een (huisartsen)praktijk of in een instelling of werk je als zelfstandige? Heb je een zelfstandige behandelrelatie met een zorgvrager, bijvoorbeeld als verpleegkundig specialist? Maar ook als politie/justitie informatie wil van de arts, is het handig dat jij weet wat je moet of mag doen als zij bijvoorbeeld eerst bij jou aankloppen.

Het beroepsgeheim

Beroepsgeheim geldt ook tegenover politie en justitie

Je beroepsgeheim geldt ook tegenover politie en justitie. Ook tegenover politie en justitie zwijg je over wat je tijdens de uitoefening van je beroep over en van de zorgvrager en zijn omgeving te weten bent gekomen.

Het belang van het beroepsgeheim (bescherming vertrouwensrelatie met zorgvrager en algemene toegankelijkheid van de zorg) gaat in beginsel boven het belang van de waarheidsvinding (opsporing in het kader van misdrijf).

De politie vraagt je of een bepaalde zorgvrager in het ziekenhuis is. Je hebt dan je zwijgplicht en geeft geen informatie aan de politie. Je zegt dat je zwijgplicht hebt en de politie geen informatie kunt geven. Je zegt niet dat deze zorgvrager zich niet in jouw ziekenhuis bevindt, want dan geef je de politie al informatie (die weet nu waar de gezochte zorgvrager in ieder geval niet is).

En ook hier gelden de uitzonderingen op het beroepsgeheim; de situaties waarin je je beroepsgeheim mag of moet doorbreken:

- als de zorgvrager (en/of zijn vertegenwoordiger) je toestemming geeft
- als er een wettelijke plicht is
- als je voor een conflict van plichten staat
- als er sprake is van een zwaarwegend belang.

In zeer uitzonderlijke omstandigheden kan in strafzaken het belang van waarheidsvinding zwaarder wegen dan de belangen die door het beroepsgeheim beschermd worden (privacy individu en algemene toegankelijkheid gezondheidszorg). Of van een dergelijk zwaarwegend belang sprake is bepaalt de rechter.

Ook als de zorgvrager overleden is, blijft je beroepsgeheim bestaan en kun je niet zomaar gegevens over hem doorgeven aan politie of justitie.

Verschoningsrecht

Het beroepsgeheim kent twee elementen: de zwijgplicht (eerste element) en het (afgeleid) verschoningsrecht (tweede element). In het contact met politie en justitie is naast de zwijgplicht ook het verschoningsrecht van belang.

Het verschoningsrecht houdt in dat je het recht hebt om tegenover de rechter(commissaris), politie en justitie af te zien van het afleggen van een getuigenverklaring of het beantwoorden van vragen, als je door te antwoorden je beroepsgeheim zou doorbreken.

1. Verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten hebben een zelfstandig verschoningsrecht. Voor verzorgenden en helpenden geldt dat het verschoningsrecht afgeleid is van een beroepsbeoefenaar met verschoningsrecht, zoals de arts of de verpleegkundige.

Het verschoningsrecht geldt in de eerste plaats tegenover de rechter of rechter-commissaris . Als een rechter(commissaris) je vragen stelt over een zorgvrager of over wat je tijdens de zorgverlening aan een zorgvrager hebt gezien en gehoord (d.w.z. informatie die valt onder je beroepsgeheim), hoef je die vragen niet te beantwoorden. Je kunt je beroepen op je verschoningsrecht.

De kans dat je voor een rechter moet verschijnen is misschien niet zo groot, maar vanwege het verschoningsrecht tegenover de rechter(commissaris) heb je dit verschoningsrecht ook tegenover politie en/of justitie. Als je wel vragen van politie/justitie over de zorgvrager zou moeten beantwoorden, zou die informatie over de zorgvrager via de politie toch bij de rechter komen. Het verschoningsrecht tegenover de rechter(commissaris) zou dan geen betekenis hebben.

Verschil burger – zorgverlener

Een verschil tussen een burger en jou als zorgverlener is dat een burger moet antwoorden op vragen die een rechter hem stelt. Dit geldt niet voor zorgverleners vanwege het verschoningsrecht. Het verschoningsrecht (mogen zwijgen waar een burger zou moeten spreken) beschermt, zoals gezegd, de vertrouwensrelatie van jou met de zorgvrager en de toegankelijkheid van de zorg.

Verder geldt dat je als burger aangifte mag doen als je weet dat iemand een strafbaar feit heeft gepleegd. Van dat strafbare feit hoeft je niet zelf het slachtoffer te zijn. Bij ernstige misdrijven, zoals moord, doodslag en verkrachting heb je zelfs een plicht om daarvan aangifte te doen, als je op de hoogte bent van die misdrijven. Ook als je weet van een poging of voorbereiding van die misdrijven, heb je een plicht tot aangifte. Soms is het niet voldoen aan de aangifteplicht strafbaar.

Vanwege je (afgeleide) verschoningsrecht heb je als zorgverlener geen aangifteplicht voor zover het gaat om wat je tijdens de zorgverlening over een zorgvrager en zijn omgeving te weten bent gekomen. Dan geldt je beroepsgeheim.

Misdrijven als (reële dreiging van) moord en doodslag of een verkrachting zouden wel tot een conflict van plichten kunnen leiden (voor meer informatie over het conflict van plichten zie: Hoe ga je om met het beroepsgeheim?).

2. Een rechter-commissaris behandelt geen strafzaken in de rechtbank, maar speelt een rol bij het vooronderzoek. Hij kan bijvoorbeeld getuigen horen of beslissen over de verlenging van voorarrest. Hij bewaakt ook het gebruik van ingrijpende opsporingsmiddelen als huiszoeking en telefoontaps. De Officier van Justitie moet de rechter-commissaris vragen om toestemming om dergelijke middelen in te zetten. De rechter-commissaris wordt benoemd uit de rechters van de rechtbank.

Voorbeelden van situaties

Hieronder volgt een aantal voorbeelden van situaties van contact met politie of justitie en wat er in die situaties geldt of wat je in die situaties zou kunnen of moeten doen.

Opmerking vooraf: volg het instellingsprotocol

Vanwege het beroepsgeheim van de zorgverleners en de bescherming van de zorgvragers en hun gegevens is het belangrijk dat contact van politie/justitie met zorgverleners op een goede manier verloopt. Politie en justitie hebben bijvoorbeeld niet altijd zonder meer toegang tot alle ruimtes in een instelling of praktijk. Zij mogen ook niet zomaar van alles in beslag nemen.

Om het contact van politie/justitie met medewerkers goed te laten verlopen hebben verschillende instellingen met politie/justitie een convenant afgesloten en een protocol opgesteld voor dit contact. De voorbeelden die hieronder volgen zijn over het algemeen in zo'n convenant opgenomen. Ook staat er in wie binnen de instelling de contactpersoon is voor politie/justitie. Al die afspraken hebben tot doel recht te doen aan het beroepsgeheim van de medewerkers van de instelling.

Het is belangrijk dat je weet of de instelling of praktijk waar je werkt afspraken gemaakt heeft met politie/justitie en dat je weet wat die afspraken inhouden.

Als politie/justitie naar jouw instelling of praktijk komt, volg je de gemaakte afspraken.

➤ Politie/justitie komt naar praktijk of instelling in het kader van opsporing

Politie/justitie kan in het kader van opsporing naar de praktijk of instelling komen. Zij wil bijvoorbeeld een zorgvrager horen als getuige of zijn op zoek naar een verdachte. Het kan ook zijn dat zij (medische) gegevens in beslag wil nemen in het kader van hun opsporingsactiviteiten.

Als politie/justitie in het kader van opsporing naar de praktijk of instelling komt zijn de volgende punten van belang:

Legitimatie door politie of justitie

Als het goed is legitimeert politie of justitie zich bij komst naar de praktijk of instelling en vertelt waarom ze komen.

Vraag politie/justitie, zo nodig, voordat zij binnenkomen om zich te legitimeren en vraag het doel van hun bezoek. Op deze manier voorkom je dat iemand ten onrechte ruimtes van de praktijk of instelling binnen kan gaan, omdat hij zich voordoet als opsporingsambtenaar terwijl hij dat helemaal niet is.

Vrije toegang tot publieke ruimtes

Politie/justitie heeft vrije toegang tot publieke ruimtes, zoals de ontvangsthal, de wachtkamer of gang.

Toegang tot verpleegafdeling of patiëntenkamer: afhankelijk van situatie

Als politie/justitie zomaar een verpleegafdeling of een patiëntenkamer binnen zou gaan, zou zij het grondwettelijke huisrecht schenden (Grondwet artikel 12).

Of zij deze ruimte binnen mogen gaan, hangt af van de vraag:

- of zij de zorgvrager willen horen als getuige
- of zij de zorgvrager willen aanhouden of horen als verdachte
- of zij komen met een machtiging van de (hulp)Officier van Justitie (als de zorgvrager geen toestemming geeft).

Indien zorgvrager getuige: toestemming van zorgvrager nodig

Politie/justitie heeft toestemming nodig van de zorgvrager (of zijn vertegenwoordiger) om binnen te komen op de verpleegafdeling of patiëntenkamer als zij hem als getuige wil horen.

Indien zorgvrager verdachte: geen toestemming zorgvrager nodig

Als de politie/justitie een zorgvrager wil aanhouden of horen als verdachte, heeft zij voor het binnengaan van de verpleegafdeling of patiëntenkamer geen toestemming nodig van die zorgvrager, van jou of van de arts. Aanhouding van een verdachte mag altijd en overal.

Als het goed is, neemt de politie eerst contact op met de arts of de instelling als zij een zorgvrager als verdachte wil horen of aanhouden. Of de politie meldt zich bij de afdeling en vertelt waarom ze in het ziekenhuis is. Als jij degene bent op de afdeling, bij wie de politie zich meldt, verwijst je de politie naar de arts of naar de contactpersoon binnen de instelling.

De arts informeert de politie als er ernstige bezwaren zijn tegen het horen/aanhouden van een zorgvrager. De politie zou dan pas na de medische behandeling tot aanhouding moeten overgaan, omdat het middel (de aanhouding) niet in verhouding staat tot het gezondheidsbelang.

Als politie/justitie komt met machtiging: plicht tot toelating

Je bent verplicht om een politiefunctionaris, die in het bezit is van een machtiging van de (hulp)Officier van Justitie, toegang te verlenen. Als je in een praktijk of instelling werkt, is het raadzaam om meteen de verantwoordelijke binnen de praktijk of instelling (bijvoorbeeld de huisarts of directie) te waarschuwen. Werk je als zelfstandige met een eigen praktijkruimte, moet je deze politiefunctionaris toelaten tot je praktijk.

Toegang tot behandelkamer: ook afhankelijk van de situatie

Voor het binnengaan van behandelkamers, zoals een OK of SEH, geldt hetzelfde als voor toegang tot een verpleegafdeling of patiëntenkamer. Voor het binnengaan van een behandelkamer heeft politie/justitie toestemming van de zorgvrager nodig als zij hem wil horen als getuige. Politie/justitie heeft geen toestemming van de zorgvrager nodig als zij de zorgvrager wil aanhouden of horen als verdachte of als zij een machtiging van de (hulp)Officier van Justitie heeft.

Deze eis tot toestemming is nu niet gebaseerd op het grondwettelijke huisrecht maar op het recht op ruimtelijke privacy uit de WGBO.

Zelfs als de zorgvrager toestemming geeft of als de zorgvrager verdachte is, kun jij (of de arts of instelling) nog gemotiveerd bezwaar maken tegen het binnentreden van de behandelkamer door politie of justitie. Reden voor die weigering kan bijvoorbeeld zijn dat daardoor jouw zorg als goed hulpverlener in het gedrang komt. Of dat er infectiegevaar is. Politie/justitie zou dan moeten wachten tot de behandeling beëindigd of het infectiegevaar geweken is.

➤ Politie en/of justitie wil gegevens in beslag nemen

In het kader van haar opsporingsactiviteiten kan politie of justitie gegevens in beslag willen nemen van een beroepsbeoefenaar met (afgeleid) verschoningsrecht, zoals een arts, verpleegkundige of verzorgende. Politie en justitie kunnen dergelijke gegevens echter niet altijd zomaar in beslag nemen. Doorgaans vallen deze gegevens namelijk onder het beroepsgeheim, omdat ze vertrouwelijke informatie over de zorgvrager bevatten.

Beslagverbod

Inbeslagname van brieven en andere geschriften zoals dossiers (waaronder het verpleegkundig dossier), recepten en patiëntenadministratie bij personen met een verschoningsrecht is in principe verboden. Onder 'brieven en geschriften' vallen ook andere tekstdragers, zoals CD-ROMs, USB-sticks en harde schijven van computers.

Ook bij beeld dragers als CT-scans, MRI-scans, röntgenfoto's, videobeelden kan inbeslagname voorkomen worden door een beroep te doen op het verschoningsrecht.

Officieel vallen deze beeld dragers niet onder de definitie van 'brieven en geschriften'. Politie of justitie zou ze daarom wel in beslag mogen nemen. Op deze beeld dragers staat echter vaak informatie die ook op tekstdragers te vinden is. Als deze beeld dragers wel in beslag genomen zouden mogen worden, zou het beslagverbod op de tekstdragers weinig zin hebben. De informatie, die onder het beroepsgeheim valt, zou niet geheim blijven. Vandaar dat ook voor deze beeld dragers een beroep gedaan kan worden op het verschoningsrecht.

Mocht politie of justitie in de praktijk of instelling komen, weet dan dat ze al deze gegevens niet zomaar mee mogen nemen.

Uitzondering op beslagverbod

Zoals steeds is de uitzondering op het beslagverbod:

- toestemming van de zorgvrager

Als de zorgvrager toestemming geeft, zou de zorgverlener het dossier van de zorgvrager aan politie/justitie kunnen geven. Ook hier geldt dat de toestemming van de zorgvrager het verschoningsrecht niet opheft. Als politie/justitie het dossier van de arts wil, moet de arts zelf een afweging maken of hij zich wel of niet op zijn verschoningsrecht beroept.

Als politie of justitie beslag wil leggen op het verpleegkundig dossier, geldt hetzelfde: jij moet dan afwegen of je wel of niet beroept op je verschoningsrecht.

Aangezien je de gevolgen van het overhandigen van het dossier van de zorgvrager niet kunt overzien, is het raadzaam je in principe op het verschoningsrecht te beroepen.

- het conflict van plichten

Bij het conflict van plichten gaat het in zeer uitzonderlijke situaties om de afweging tussen de zwijgplicht en het belang van de waarheidsvinding, bijvoorbeeld bij moord, verkrachting en/of zaken die maatschappelijk zeer gevoelig liggen. De overweging daarbij is dat het slachtoffer net als ieder ander aanspraak heeft op strafrechtelijke bescherming en een onafhankelijk onderzoek.

Aangezien het hier om heel uitzonderlijke situaties gaat, is het raadzaam je op je verschoningsrecht te beroepen en de rechter uitspraak te laten doen.

➤ **Politie en/of justitie verzoekt om gegevens van zorgvrager**

Politie of justitie kan vragen om een afgifte van gegevens uit het dossier van de zorgvrager. Die vraag kan bij jou terecht komen als je bijvoorbeeld als praktijkverpleegkundige bij een huisarts werkt. Jij bent echter niet degene om op dit verzoek te reageren. Het is in dit geval de verantwoordelijkheid van de arts om te bepalen of en in hoeverre hij gegevens van een zorgvrager aan politie of justitie geeft.

Mocht een dergelijk verzoek als eerste bij jou komen, geef je dat verzoek door aan de arts.

Indien politie/justitie afgifte van gegevens uit het verpleegkundig dossier wil, is het aan jou om te bepalen of je die gegevens verstrekt. Daarvoor geldt je beroepsgeheim en de uitzonderingen daarop.

➤ **Politie/justitie wil informatie over slachtoffer ongeval**

De politie kan behoefte hebben aan informatie over het letsel dat een zorgvrager opgelopen heeft, bijvoorbeeld van een slachtoffer van een verkeersongeluk. Het kan echter ook om een verdachte gaan. De politie wil die informatie gebruiken om vast te stellen welk strafbaar feit er gepleegd is of welk letsel is opgelopen door een mogelijk strafbaar feit. Informatie over letsel kan politie of justitie ook nodig hebben om te bepalen wat de aard is van het strafbare feit: gaat het om een eenvoudige mishandeling (bijvoorbeeld blauw oog) of gaat het om zware mishandeling (bijvoorbeeld oogkas gebroken en blijvende schade aan het oog)?

In dergelijke gevallen is de arts degene aan wie politie/justitie het verzoek om informatie moet richten.

Op verzoek van de politie kan de arts via een speciaal formulier (Aanvraagformulier Medische Informatie) feitelijke informatie verschaffen over het opgelopen letsel van de zorgvrager.

Komt het verzoek om informatie bij jou, dan verwijst je door naar de arts.

Bij grootschalige rampen of ongevallen

Bij grootschalige rampen of ongevallen kan politie of justitie in het kader van hun hulpverlenende taken (en dus niet in het kader van opsporing van misdrijven) vragen om de namen van slachtoffers, die als gevolg van het ongeval of de ramp in het ziekenhuis opgenomen zijn. Het is belangrijk dat zij weet wie de slachtoffers zijn en waar zij zich bevinden, zodat zij de families of betrokken hulpdiensten kan laten weten waar de slachtoffers zijn.

Gezien het belang voor familie om te weten waar hun gewonde familielid zich bevindt en om niet lange tijd in onzekerheid te verkeren, kan de arts (of contactpersoon van het ziekenhuis) deze informatie doorgeven,

zo mogelijk met toestemming van de zorgvrager en anders op basis op de veronderstelde toestemming van de zorgvrager.

Als een dergelijke vraag als eerste bij jou komt, verwijs je politie of justitie door naar de arts of contactpersoon (als er in het ziekenhuis afspraken hierover op papier zijn gezet).

➤ De zorgvrager misdraagt zich

Een zorgvrager kan zich misdragen. Hij is opgefokt of gaat door het lint, omdat hij bijvoorbeeld vindt dat hij te lang op hulp moet wachten. Om wat voor reden dan ook, kan de situatie zich voordoen dat een zorgvrager iets doet waardoor jij je bedreigd voelt of daadwerkelijk klappen krijgt. Of waardoor een collega, andere zorgvragers of bezoekers zich bedreigd voelen of echt klappen krijgen.

Hoewel je daar misschien niet meteen aan denkt, is dit een situatie die onder je beroepsgeheim valt. Dit kom je te weten tijdens de uitoefening van je beroep en daarover dien je in principe te zwijgen. Dat wil niet zeggen dat je je maar moet laten bedreigen of laten slaan. Het vraagt wel om zorgvuldig handelen.

Proberen dreiging weg te nemen

De eerste stap is om te kijken of je de dreiging weg kunt nemen. Of je – eventueel met hulp van andere aanwezigen – de zorgvrager tot bedaren kunt brengen en kunt voorkomen dat de situatie verergert. Zeker als het agressieve gedrag van de zorgvrager een symptoom is van zijn ziekte, is het wenselijk om intern naar een oplossing te zoeken en om na te gaan hoe onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen kunnen worden.

Als dat niet lukt: beveiliging inschakelen of politie bellen

Soms lukt het niet om de zorgvrager tot bedaren te brengen of is de dreiging zo ernstig, dat er meteen hulp moet komen. In dat geval, bel je de beveiliging indien die aanwezig is (in de instelling). Indien er geen beveiliging aanwezig is of je voelt je ernstig bedreigd, kun je ook de politie bellen vanuit je zorg voor jezelf en/of voor de andere aanwezigen.

Als de politie gebeld wordt om hulp te verlenen in deze dreigende situatie kan zij voor het afwenden van deze bedreiging alle betreffende ruimtes vrij binnengaan. Er zijn daarvoor geen beperkingen.

Jan komt, samen met een aantal vrienden met wie hij voetbalde, met een gezwollen enkel naar de SEH. Het is heel druk op de SEH. Jij bekijkt zijn enkel en zegt dat hij voorlopig niet aan de beurt zal zijn, omdat zijn enkel niet spoedeisend is. Hij kan met die enkel langs zijn huisarts of de huisartsenpost gaan. Dat had hij ook eigenlijk meteen moeten doen. Jan en zijn vrienden worden boos. Ze eisen dat Jan NU geholpen wordt en er een dokter naar zijn enkel komt kijken. En zo niet, dan zullen ze de boel hier wel even verbouwen. De situatie wordt dreigend. Het eerste materiaal vliegt al in het rond. Als er geen beveiligers in het ziekenhuis zijn, mag je de politie bellen.

Aangifte doen

Als een zorgvrager jou bedreigt of mishandelt, mag je daarvan aangifte doen bij de politie. Dat mag je ook doen als je een eigen praktijk hebt en de zorgvrager heeft dingen uit je praktijk gestolen of heeft daarin vernielingen aangebracht.

Ben jij niet zelf het slachtoffer, maar een collega, een andere zorgvrager of bezoeker verdient het de voorkeur dat deze zelf aangifte doet.

Als je aangifte doet, vraag je politie/justitie om vervolging in te zetten.

NB: Sommige instellingen hebben als beleid dat er meteen aangifte wordt gedaan als een zorgvrager iets doet dat echt niet mag, zoals bijvoorbeeld het slaan van zorgverleners. Daarmee willen zij het signaal afgeven dat dergelijk gedrag onacceptabel is en dat het niet normaal is dat zorgvragers zorgverleners mishandelen.

Aangifte en je beroepsgeheim

Bij een aangifte mag je de naam van de zorgvrager en eventueel zijn adres aan de politie geven. De regel is, zoals altijd, dat je niet meer gegevens verstrekt dan nodig is. De medische gegevens van de zorgvrager zullen bijvoorbeeld vaak niet relevant zijn.

Aangifte en je eigen gegevens

Bij het doen van aangifte moet je ook je eigen gegevens vermelden. Om te voorkomen dat je te maken krijgt met een boze zorgvrager, geef je bij voorkeur je werkadres op.

Einde behandelingsovereenkomst

Agressief of crimineel gedrag van een zorgvrager tegen jou als zorgverlener en jouw aangifte daarvan, zal de vertrouwensrelatie, die essentieel is voor goede zorgverlening, schaden. Het kan een belangrijke reden zijn om de behandelingsovereenkomst op te zeggen, als je een zelfstandige behandelingsovereenkomst met de zorgvrager hebt.

Je moet bij het beëindigen van de behandelingsovereenkomst wel zorgvuldig te werk gaan.

Als het agressieve of criminele gedrag van de zorgvrager zich tegen jou richt en je werkt in een huisartsenpraktijk of bij een instelling, ligt een beslissing over een eventuele beëindiging van de behandelingsovereenkomst vanwege het gedrag van de zorgvrager bij de huisarts of instelling. Het gedrag van de zorgvrager tegenover jou kan reden zijn om de behandelingsovereenkomst te beëindigen. Mocht dat niet gebeuren, ligt het voor de hand dat de zorg zo ingericht wordt dat jij niet meer met deze zorgvrager te maken krijgt, indien je je bedreigd blijft voelen.

> De naasten van de zorgvrager misdragen zich

Soms is niet de zorgvrager, maar zijn zijn naasten verantwoordelijk voor bedreigingen, mishandelingen en dergelijke. Voor zover je met die naasten te maken krijgt tijdens je de zorgverlening aan de zorgvrager (tijdens je beroepsuitoefening) valt informatie over hen onder het beroepsgeheim.

Misdraagt een van de naasten zich, moet je een zorgvuldige afweging maken. Daarbij gelden dezelfde stappen als bij dreiging door de zorgvrager:

- Probeer de dreiging weg te nemen
- Als dat niet lukt: schakel de beveiliging in of bel de politie
- Doe (eventueel) aangifte.

Voordat je eventueel aangifte doet, is het raadzaam je te realiseren dat de aangifte tegen een van zijn naasten de vertrouwensrelatie tussen jou en de zorgvrager negatief kan beïnvloeden.

➤ De zorgvrager heeft verdovende middelen bij zich

Bij onderzoek of behandeling van een zorgvrager, kan het zijn dat op of in zijn lichaam verdovende middelen gevonden worden. Het kan bijvoorbeeld medisch noodzakelijk zijn om een zorgvrager te opereren om cocaïnebolletjes te verwijderen. Als tijdens een geneeskundige behandeling verdovende middelen gevonden worden bij een zorgvrager, valt die kennis onder het beroepsgeheim. Het bezit van verdovende middelen is een strafbaar feit, maar het belang van het beroepsgeheim gaat in principe boven het belang van de opsporing van misdrijven.

Als jij bij die operatie geassisteerd hebt of bij de geneeskundige behandeling betrokken bent geweest, valt de wetenschap van de cocaïnebolletjes ook voor jou onder het beroepsgeheim.

Als jij zelf bij de zorgvrager verdovende middelen aantreft, geldt hetzelfde. Deze informatie valt onder het beroepsgeheim.

Afgifte aan politie

Het bezit van verdovende middelen is strafbaar. Dat geldt ook voor het teruggeven van de verdovende middelen aan de zorgvrager.

Als verdovende middelen bij een zorgvrager gevonden worden, moeten die zo spoedig mogelijk aan de politie overgedragen worden. Bij het overdragen van de verdovende middelen, geeft de arts of jij aan dat je deze middelen tijdens de beroepsuitoefening in bezit hebt gekregen. Om hoeveel verdovende middelen het gaat, wordt schriftelijk vastgelegd. Vraag een bevestiging van ontvangst.

Vanwege het beroepsgeheim krijgt de politie geen informatie over de herkomst van de verdovende middelen.

Het kan zijn dat de instelling hierover afspraken heeft gemaakt met de politie. Dan volg je de gemaakte afspraken.

➤ De zorgvrager heeft wapens en andere gevaarlijke voorwerpen bij zich

Het is onaanvaardbaar als een zorgvrager bij een bezoek aan een praktijk of instelling (verboden) wapens bij zich heeft. Bij verboden wapens moet je denken aan vuurwapens en munitie, stiletto's en andere opvouwbare messen, ploertendoders, wurgstokken en busjes traangas. Mogelijk heeft de zorgvrager een vergunning voor een vuurwapen, maar dat doet er niet toe. Vuurwapens horen niet bij een bezoek aan een praktijk of instelling.

Als de arts of als jij tijdens een bezoek van de zorgvrager aan de praktijk of instelling een verboden wapen bij hem vindt, neem je dat wapen in beslag en draagt het zo spoedig mogelijk over aan de politie. Daarbij geef je geen persoonsgegevens van de zorgvrager aan de politie, want die informatie valt onder je beroepsgeheim.

Je mag de politie wel van de identiteit van de zorgvrager op de hoogte stellen, als de zorgvrager de wapens meegenomen heeft om medewerkers van de praktijk of instelling te bedreigen of te verwonden (zie: De zorgvrager misdraagt zich).

Het kan zijn dat de instelling hierover afspraken heeft gemaakt met de politie. Dan volg je de gemaakte afspraken.

➤ Je wordt als getuige opgeroepen

Als jij in een strafzaak een oproep krijgt om in het kader van een vooronderzoek of ter terechtzitting te verschijnen om een getuigenverklaring af te leggen tegen over de rechter(-commissaris), ben je verplicht om te verschijnen.

Als beroepsbeoefenaar met (afgeleid) verschoningsrecht, ben je niet verplicht om ook een getuigenverklaring af te leggen of om vragen van de rechter(-commissaris) te beantwoorden. Je kunt je beroepen op je verschoningsrecht om je beroepsgeheim niet te schenden.

Of je je beroept op je verschoningsrecht, bepaal je zelf en niet de rechter(-commissaris).

Hoewel ook hier weer de uitzonderingen op het beroepsgeheim gelden (als de zorgvrager toestemming geeft of je staat voor een conflict van plichten, mag of moet je eventueel je beroepsgeheim doorbreken), moet je het als een *plicht* beschouwen om je op je verschoningsrecht te beroepen als je als getuige opgeroepen wordt.

Zo voorkom je dat je mogelijk ten onrechte het beroepsgeheim doorbreekt. De informatie die je geeft, mag de rechter gebruiken. Ook voorkom je dat de indruk ontstaat dat er iets (verdachts) aan de hand is als je alleen zou spreken als dat in het voordeel van de zorgvrager is en je je in andere gevallen zou beroepen op het verschoningsrecht. Het belangrijkste is echter de bescherming van het algemene maatschappelijke belang van de toegankelijkheid van de zorg (dat zorgvragers zich vrij voelen om naar een zorgverlener te gaan zonder angst dat wat zij aan hem toevertrouwen algemeen bekend zal worden).

De rechter bepaalt of hij het beroep op het verschoningsrecht in deze zaak honoreert. Doet hij dat niet dan moet je als zorgverlener spreken.

➤ **Als je zelf verdachte bent**

Als jij verdacht wordt van een strafbaar feit, heb je recht op een eerlijk proces. Je mag als verdachte niet gedwongen worden om actief aan je veroordeling mee te werken. Je hebt het recht om als verdachte te zwijgen en de ambtenaren die je verhoren, moeten je op dit recht wijzen.

Als jij verdacht wordt van het plegen van een ernstig strafbaar feit tegen een zorgvrager, heeft het Openbaar Ministerie (OM) ruime mogelijkheden om gegevens, die onder het beroepsgeheim vallen, in te zien. Ook kan zij het patiëntendossier vorderen met een beroep op de veronderstelde toestemming van de zorgvrager (het slachtoffer).

In principe mag het OM patiëntendossiers niet in beslag nemen en inzien (zie onder Politie en/of justitie wil gegevens in beslag nemen). Dat kan alleen als er sprake is van zeer uitzonderlijke omstandigheden, waarin het belang van de waarheidsvinding zwaarder moet wegen dan het verschoningsrecht. Alleen het feit dat je verdachte bent, is niet voldoende om het verschoningsrecht te doorbreken. Aan de andere kant is het niet de bedoeling dat je je als verdachte kunt verschuilen achter het verschoningsrecht.

Of er sprake is van een dergelijke zeer uitzonderlijke situatie zal de rechter moeten bepalen. De rechter zal daarbij kijken naar:

- de aard en ernst van het strafbare feit waarvan je wordt verdacht
- de aard en de inhoud van het materiaal dat onder het verschoningsrecht valt in relatie tot het belang dat met het beroep op het verschoningsrecht wordt gediend
- de mate waarin de belangen van de betrokken zorgvrager(s) wordt of worden geschaad indien het verschoningsrecht wordt doorbroken.

Bronnen

Duijst-Heesters, W.L.J.M. (2007) *Boeven in het ziekenhuis*. Den Haag: Sdu Uitgevers (tweede herziene druk).

Engberts, D.P., Kalkman-Bogerd, L.E. (Red., 2006) *Gezondheidsrecht*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 27 – 35.

KNMG (2012) *Beroepsgeheim en politie/justitie. Handreiking*. Utrecht: KNMG.

V&VN, NU'91 (2015) *Hoe ga je om met het beroepsgeheim?*

Colofon

Deze handreiking is een uitwerking van de Beroepscode van Verpleegkundigen en Verzorgenden (januari 2015): artikel 2.12 Als verpleegkundige/verzorgende ga ik zorgvuldig om met vertrouwelijke informatie over de zorgvrager.

Tekst: Commissie Ethiek (V&VN) met medewerking van Marian Stroetenga (NU'91)

Vormgeving:

Van der Weij Drukkerijen BV Hilversum

Januari 2015

© V&VN / NU'91

Het is toegestaan teksten uit deze uitgave over te nemen, mits de juiste bron is vermeld.

ISBN/EAN: volgt